

Карпенко О.

**ДОМ-МУЗЕЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО И НАДЕЖДА СУРОВЦОВА:
ПЕРЕКРЕСТКИ ИСТОРИИ.**

В статье исследуются связи общественного деятеля, публициста Надежды Суровцовой с Домом-музеем Тараса Шевченко в Киеве.

Ключевые слова: История Дома-музея Тараса Шевченко, Надежда Суровцова, Житницікє.

Карпенко О.

**SHEVCHENKO HOUSE-MUSEUM AND NADIYA SUROVTSOVA:
CROSSROADS OF HISTORY.**

Discusses connections of activist and publicist Nadiya Surovtsova with Taras Shevchenko House-Museum in Kyiv.

Keywords: the history of Taras Shevchenko House-Museum in Kyiv, Nadiya Surovtsova, Zhytnytsky.

УДК 821.161.2.09 «1920/1930»

Бонь Олександр,

доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук,
доцент

**АКАДЕМІК ОЛЕКСА НОВИЦЬКИЙ У КИЇВСЬКОМУ
ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВІ 1920–1930 років**

У статті досліджується шевченкознавча наукова та популяризаторська діяльність академіка Всеукраїнської академії наук Олексі Петровича Новицького. Визначено головний внесок вченого у дослідження мистецької спадщини Кобзаря.

Ключові слова: О.П. Новицький, Т.Г. Шевченко, шевченкознавство, художня творчість, мистецька спадщина.

Мистецтвознавець академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) Олекса Петрович Новицький був одним із кращих дослідників Шевченкової мистецької спадщини. Понад тридцять років він займався вивченням та популяризацією художньої творчості Т.Г. Шевченка. Його копітка праця мала вагомий результат та високо цінувалася академічною спільнотою.

Першою, хто вивчав цей напрямок діяльності вченого, була відомий шевченкознавець З.П. Тархан-Береза¹, яка проаналізувала основні напрямки студій та головні публікації О.П. Новицького з цієї теми. Високо цінували заслуги О.П. Новицького в оцінці художньої творчості Кобзаря М. Бурачек² та В. Яцюк³. Шевченкознавча діяльність Олекси Новицького була частково висвітлена і Л.Д. Федоровою⁴.

Метою цього дослідження є визначення внеску академіка Олекси Новицького у розвиток київського шевченкознавства в 1920–1930-х роках.

Інтерес О.П. Новицького до мистецької творчості Т. Шевченка зародився ще на початку ХХ ст. Дослідження про Шевченка-художника мали тоді два основні напрямки: складання списку картин та малюнків (відомих на той час) та власне дослідження його малярської творчості. У своїй праці учений використовує зв'язки в наукових колах України. 7 жовтня 1909 року він звернувся листом до М.Ф. Біляшівського з проханням надати фото шевченкових творів⁵. У збиранні художніх творів Кобзаря йому також допомагали О.С. Грушевський (копіював малюнки в музеї В. Тарновського)⁶ та Д.І. Яворницький, який надіслав фото робіт Кобзаря у Катеринославському музеї⁷. Відгукнулися на про-

¹ *Тархан-Береза З.П.* Олекса Новицький — дослідник і популяризатор творчості Тараса Шевченка // *Образотворче мистецтво*. — 1987. — № 5. — С. 21–23.

² *Бурачек М.* Перші ілюстратори «Кобзаря» // Київ. — 1984. — № 3. — С. 142–145.

³ *Яцюк В.* Щоб видання було повним // *Образотворче мистецтво*. — 1989. — № 2. — С. 8–12.

⁴ З життя академічних кіл Києва 20-х років (за листами з архіву академіка О.П. Новицького). Публікація і коментарі Лариси Федорової // *Хроніка 2000*. — 1997. — № 17–18. — С. 276–306.

⁵ ІР НБУВ. — Ф. 31. — № 1503. — Арк. 1–2.

⁶ Там само. — № 1505. — Арк. 1.

⁷ Епістолярна спадщина академіка Д.І. Яворницького. Вип. 1. Листи вчених до Д.І. Яворницького / упоряд. С.В. Абросимова, А.І. Перкова, О.В. Піцик, Н.Г. Чередник. — Дніпропетровськ: Гамалія, 1997. — С. 374–375.

ханья московського вченого Д.І. Багалій та вдова В.Б. Антоновича Катерина Миколаївна¹. Михайло Грушевський також допомагав у придбанні фото малюнків Тараса Шевченка з колекції Олександра Кониського. Згодом Олекса Новицький складав для Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ) хронологічний покажчик робіт Кобзаря².

У лютому—березні 1911 року О.П. Новицький на доручення Шевченківського ювілейного комітету організував виставку Кобзаря у Московському училищі живопису, скульптури і архітектури. У співробітництві з московськими колекціонерами, діячами української науки (М.С. Грушевським, А.Ю. Кримським, О.Г. Сластіоном, Ф.К. Вовком) вдалося зробити виставку найпомітнішою подією відзначення 50-річчя смерті Т.Г. Шевченка³. Другу виставку у тому ж ювілейному 1911 році Олекса Новицький організував у Московському історичному музеї з 11 квітня по 15 травня⁴.

Зібрані матеріали дозволили О.П. Новицькому за сприяння М.С. Грушевського й за дорученням Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові почати роботу над монографією про Шевченка-художника⁵. Видання вийшло у 1914 році коштом НТШ під назвою «Тарас Шевченко як маляр»⁶. Ця монографія була першою працею про мистецьку спадщину Кобзаря, вона мала найповніший на той час реєстр малюнків, портретів та гравюр. Згаданий реєстр ще довго служив вихідною точкою для кількох поколінь дослідників шевченкової мистецької спадщини. За видану працю НТШ 4 березня 1914 і обрало О.П. Новицького своїм дійсним членом, що засвідчує грамота, наявна в особистому фонді О.П. Новицького⁷.

Після початку першої світової війни й утисків з боку царських властей українського національного руху та українського друку

¹ З життя академічних кіл Києва 20-х років (за листами з архіву академіка О.П. Новицького). Публікація і коментарі Лариси Федорової // Хроніка 2000. — 1997. — № 17–18. — С. 283–285.

² ЦДІАУК. — Ф. 1235, — Оп. 1. — Спр. 663. — Арк. 17, 21.

³ Там само. — Арк. 36–38, 40.

⁴ ІР НБУВ. — Ф. 279. — № 164. — Арк. 1.

⁵ ЦДІАУК. — Ф. 1235, оп. 1, спр. 663. — Арк. 59–60.

⁶ *Новицький О.П.* Тарас Шевченко як маляр. — Львів : НТШ, 1914. — 86 с.

⁷ Музей історії м. Києва (далі — МІК). — Дк.-10634.

шевченкознавча дослідницька діяльність О.П. Новицького стає суто кабінетною. Не сприяв дослідженню мистецької спадщини Т. Шевченка і переїзд сім'ї Новицьких до Криму, охопленого громадянською війною та голодом. Тільки з обранням дійсним членом ВУАН та прибуттям до Києва в 1922 р. робота О.П. Новицького в ділянці шевченкознавства активізується.

Особливо плідною була середина 1920 років, коли академік О.П. Новицький опублікував дослідження про автопортрети Шевченка¹. Пізніше він написав надзвичайно цікаву статтю, в якій порівнював малярську творчість Т. Шевченка та Рембранта, переконливо доводив більшу схожість їхніх стилів, ніж з вчителем Шевченка К. Брюловим². Варто зауважити, що ця стаття була передрукована в 1963 р. у США при виданні повного зібрання творів Шевченка, в 13 томі, в якому також були надруковані дослідження П. Куліша, І. Франка, М. Грушевського, С. Єфремова, М. Рильського та інших³.

У тому ж числі часопису «Україна», що й стаття «Шевченко та Рембрант», О.П. Новицький видрукував розвідку «До портрета Шевченка, опублікованого В.О. Щавинським»⁴. Новою була і тема, піднята дослідником в «Бібліологічних вістях», — «Шевченко та друкарська справа»⁵. Враховуючи ґрунтовне знання О.П. Новицьким мистецької спадщини Кобзаря, Держвидав доручив йому написати примітки до малюнків Т. Шевченка в трьох збірниках «Шевченко та його доба» в 1925—1926 рр.⁶ Ці роботи, власне, як і інші праці О.П. Новицького, відображали рівень тогочасного шевченкознавства. Так учений помил-

¹ Новицький О.П. Автопортрети Шевченка / Шевченківський збірник. — К. : Вид-во Сорабкоп, 1924. — С. 119—125 (4 автопортрета).

² Новицький О.П. Шевченко та Рембрант // Україна. — 1925. — Кн. 1—2. — С. 122—125, 292—299.

³ Новицький О. Шевченко та Рембрант / Т. Шевченко. Повне видання творів в XIV т. — Чикаго : Ви-во М. Денисенка, 1963. — Т. XIII: Шевченко і його творчість. 36. праць і статей. За ред. Б. Кравцева. — С. 130—136.

⁴ Новицький О.П. До портрета Шевченка, опублікованого В.О. Щавинським // Україна. — 1925. — Кн. 1—2.

⁵ Новицький О.П. Шевченко та друкарська справа // Бібліологічні вісті. — 1925. — Т. 1—2. — С. 131—133.

⁶ Новицький О.П. Примітки до малюнків «Шевченко та його доба». — К. : Держвидав, 1925. — 36. 1. — С. 193—198; 1926. — 36. 2. — С. 167—168; 36. 3. — С. 196—199.

ково визначав малюнок «Судна рада» за відомим офортом з серії «Живописна Україна»¹ І ще тривалий час дослідники посилалися на О.П. Новицького, який висловив думку, що це акварель, яка була зразком для виконання Т. Шевченком однойменного офорта².

Разом з тим авторитет О.П. Новицького як знавця мистецької спадщини Т. Шевченка був незаперечним. Його запрошували для підтвердження авторства в ряді живописних і графічних творів Кобзаря, зокрема, малюнка, що знаходився у доньки відомого історика К.О. Лазаревської, і був отриманий зі збірки М.Я. Армашевського³.

Місце і роль О.П. Новицького в шевченкознавстві 1920–1930 років засвідчує також його праця над підготовкою фундаментального VIII тому повного академічного видання творів Шевченка (спочатку планувався як VII том). Він мав містити художню спадщину українського генія — «Малярські твори Шевченка». С.О. Єфремов записав у щоденнику 2 грудня 1927 р.: «Здав до друку й сьомий том Шевченкових творів, як то впоратися з цим усим. Правда, головна робота щодо цього тому (добирання й коментування малюнків) лежатиме на О.П. Новицькому... Надто важкий це буде том — куди важчий ніж четвертий, та може й усі інші, не виключаючи й поезії...»⁴.

Доцільно зауважити, що ВУАН та С.О. Єфремов, як головний редактор видання, вважали за потрібне видати в першу чергу те, що було найменш відоме як для науковців, так і широкого загалу. Тому спочатку у 1927 та 1929 рр. було видано четвертий (щоденник) та третій (листування) томи. Основну частину коментарів до них написав С. Єфремов, решту — О. Новицький, М. Новицький, В. Міяковський та інші. У зв'язку з процесом «Спілки визволення України (СВУ)» вказані томи були заборонені і вилучені з широкого вжитку⁵. У виданні повного зібрання творів Кобзаря за редак-

¹ Новицький О.П. Відбудований малюнок Т. Шевченка // Глобус. — 1928. — № 5.

² Сидор О. Сторінки львівської шевченкіани // Жовтень. — 1989. — № 11. — С. 82–89.

³ ІР НБУВ. — Ф. XVII. — № 1086.

⁴ Єфремов С.О. Щоденники, 1923–1929. — К. : ЗАТ «Газета «Рада», 1997. — С. 555–556.

⁵ Проект академічного видання Шевченка 1933 р. / Шевченко. — Річник 2. — Нью-Йорк : УВАН в США, 1953. — С. 32.

цією П. Зайцева, що здійснювалося в Польщі в 1930 роках, було використано матеріал і коментарі київського видання ВУАН¹.

Усвідомлюючи значення академічного видання, О.П. Новицький наполегливо працював над мистецьким доробком Т. Шевченка. За його листуванням з рідними і друзями можна зробити висновок, що це займало значну частину його часу. 2 вересня 1927 року він сповіщав доньку, що С.О. Єфремов повідомив про те, що четвертий і сьомий (восьмий) томи будуть друкуватися паралельно². З огляду на це він уже в жовтні пише висновки й ретельно відновлює хронологію малюнків Тараса Шевченка³.

Водночас він звертається в лютому 1928 р. до завідувачки історико-етнографічним відділом Оренбурзького музею Г.О. Чутикіної з проханням сприяти виявленню шевченкових малярських творів та отриманню відомостей про них з Оренбурга⁴. Крім збирання відомостей про нововиявлені художні твори, він працює вже з кінця 1927 р. над коректурою самого тому, яка надходила по ходу друкування⁵. Планував Олекса Новицький побувати і в Чернігові для перефотографування малярських творів Шевченка зі збірки В. Тарновського. Аналогічну роботу за його завданням на початку 1929 р. виконувала донька Марія Новицька в музеях Москви та Ленінграда⁶.

Але все це проходило не без ускладнень. У січні 1929 р. в Ленінграді чинили перепони з фотографуванням необхідних картин, що викликало справедливе обурення О.П. Новицького: «Й це після того, як ми їм відчиняємо всюди двері, після того, як звідтіля ж звертався до мене якийсь їх співробітник за всякими порадами відносно того ж Шевченка, й я йому на все це дав відповідні повідомлення!... Послати від ВУАН офіційну вимогу дати нам такі фотознімки, й коли вони й тоді відмовляться, то вже надрукувати про такий «культурний» внесок їх...»⁷.

¹ Шевченко Т. Повне збір. тв. В 16 т. — Т. XI: Листи /за ред. П. Зайцева. — Варшава; Львів: Український науковий інститут, 1935.

² МІК. — Дк.—10339.

³ МІК. — Дк.—10365.

⁴ ІР НБУВ. — Ф. 279. — № 1046. — Арк. 36 зв. —37.

⁵ МІК. — Дк.—10363.

⁶ МІК. — Дк.—10401; 3 матеріалів, наданих Л.Д. Федоровою. — Папка 1.

⁷ МІК. — Дк.—10405.

Для того щоб долати вказані перепони О.П. Новицький використовував і давні московські знайомства. Так він звернувся до директора Історичного музею академіка М.Н. Сперанського. Повідомляючи про свої студії над шевченковими малярськими творами, просив дати можливість скористатись листом Т.Г. Шевченка до графа А.С. Уварова з приводу гравюри з картини Рембранта «Притча про виноградний сад». Графиня П.С. Уварова його давала в користування О.П. Новицькому при підготовці львівського видання «Шевченко як маляр». М.Н. Сперанський доручив цю справу завідувачу архівом музею І.М. Тарабріну, з яким О.П. Новицький мав близьке знайомство ще в московський період свого життя. Останній виконав згадане прохання¹.

І все ж, у зв'язку з наявними труднощами, доводилось авторам академічного видання спиратися в першу чергу на українські матеріали. Так, Полтавський музей всіляко сприяв у даному напрямку, виготовивши репродукцію портрета О.П. Бларамберг роботи Т.Г. Шевченка².

Не залишився осторонь і Інститут Тараса Шевченка, який надав у розпорядження авторів матеріали виставки, що проходила в Харкові в 1930 р. Особливу цінність мали фотокопії всіх малюнків Кобзаря зі збірки Закревських тощо³.

Значною мірою О.П. Новицькому у його збиранні та опрацюванні художньої спадщини Кобзаря допомагали академіки К.О. Студинський і М.С. Возняк зі Львова⁴, проф. Б.В. Варнеке з Одеси (повідомив йому про малюнки Т.Г. Шевченка в родині О.О. Сапожникова) та інші⁵. Видавництво продовжувало друкувати коректуру частинами, і 28 липня 1932 р. Олексі Новицькому було надіслано кінець коректури (напевне це вже був другий її варіант)⁶.

На жаль, доля восьмого тому академічного видання виявилась трагічнішою, ніж третього, хоча і друкувались вони спочатку

¹ ІР НБУВ. — Ф. 279. — № 1046. — Арк. 7 зв., 8 зв.

² Там само. — Арк. 2 зв.—3.

³ Там само. — Арк. 10 зв.

⁴ Там само. — № 1216. — Арк. 1.

⁵ Там само. — № 1046. — Арк. 15–16.

⁶ МІК. — Дк.—10454; МІК. — Дк.—10476.

паралельно. Праця О.П. Новицького залишилась так і не виданою, а значить, і недоступною для широкого кола науковців та шанувальників Великого Кобзаря. У фонді академіка в Інституті рукопису Національної бібліотеки України зберігся машинопис цієї фундаментальної праці¹. На ній рукою Дмитра Багалія, що змінив Сергія Єфремова на посаді відповідального редактора академічного видання після арештів у справі СВУ, стоїть дозвіл до друку, датований 12 листопада 1930 р.

Рукопис коментаря до малюнків Тараса Шевченка авторства Олекси Новицького, за оцінкою Дмитра Багалія, мав близько 350 сторінок машинопису². Загалом була прокоментована 1021 робота художника. Ось як оцінював Д.І. Багалій у своїй рецензії зроблене О.П. Новицьким: «Я прийшов до висновку, що він дає коротку й просто викладену його артистичну біографію, на хронологічному ґрунті, на підставі першоджерел, а також стислу оцінку його, яко маляра». Разом з тим відзначав відомий український історик і певні недоліки — відсутність оцінок соціально-політичного характеру, посилань на джерела, повної бібліографії про мистецьку спадщину Шевченка³.

Загостримо увагу на наявність першої та другої коректур, що збереглись у згаданому особистому фонді ученого: вони неповні. Сам О.П. Новицький написав на коректурі: «Без перевірки всього рукопису. Після перевірки дати ще раз на перегляд авторові. Титулку, зміст, статтю та покажчик буде переглянуто додатково. 1. IV. 32 р.»⁴. За даними З.П. Тархан-Берези, яка досліджувала це питання, хоча том не був випущений в світ, все ж збереглося, за деякими оцінками, близько десяти примірників коректури. З них зараз виявлені примірники в київському Музеї Т. Шевченка, Відділі естампів НБУ і приватній колекції С. Білоконя⁵. Не збереглась, напевно, вступна стаття О.П. Новицького про Шевченка-художника.

¹ ІР НБУВ. — Ф. 279. — № 29/1.

² Там само. — № 33. — Арк. 4.

³ Там само. — Арк. 1–2, 6.

⁴ Там само. — № 32. — Арк. 2.

⁵ *Тархан-Берега З.П.* Олекса Новицький — дослідник і популяризатор творчості Тараса Шевченка // *Образотворче мистецтво.* — 1987. — № 5. — С. 23.

Менш відомим, але від того не менш вагомим, є дослідження О.П. Новицького про Т.Г. Шевченка як офортиста, зроблене у київський період. Проспект, рукописний та машинописний тексти разом з підготовчими матеріалами цього дослідження збереглися в Інституті рукопису¹. На жаль, його так і не встиг опублікувати дослідник. Не зумів оприлюднити він і літопис життя Кобзаря² та іменний покажчик до видань про Т. Шевченка з розгорнутими характеристиками (більш як на 500 сторінок)³.

У київський період своєї діяльності академік О.П. Новицький поряд з науковою здійснював популяризаторську діяльність творчості Кобзаря. З 1929 р. він працював над популярною книгою про шевченкову мистецьку спадщину. У цьому йому сприяв відомий мистецтвознавець і пам'яткоохоронець Стефан Таранушенко. Саме він погоджував із видавництвом у жовтні 1929 р. доцільність подання у запланованому виданні повного списку живописних і графічних творів Шевченка, кількість ілюстрацій тощо⁴. У листі від 18 листопада С.А. Таранушенко писав О.П. Новицькому: «...Ваша оця робота про Шевченка мені дуже подобається — стисла, ясна, виразна, і стане вона окрасою серії»⁵. Тим же листом повідомляв він про направлення рукопису до Головліту. У вересні 1930 р. згадана праця вийшла в серії видавництва «Рух» «Українське малярство» і містила біографічні відомості, мистецтвознавчі студії творів Т.Г. Шевченка, ілюстрації та список головних мистецьких надбань майстра⁶.

Децю пізніше вийшла рецензія на це видання Є. Холостенка, витримана в брутальному лайливому тоні, характерному для офіційної науки тих часів. У ній викривалась «буржуазна» теорія впливів О.П. Новицького, відсутність показу залежності митця від соціально-класових умов. Роздратування «рецензента» викликало і твердження ученого про український характер пейзажів Тараса Шевченка, інші багаточисленні, на думку рецензента, ідеологічні «хиби»⁷.

¹ ІР НБУВ. — Ф. 279. — № 89/3. — Арк. 1–503.

² Там само. — № 79. — Арк. 1–56.

³ Там само. — № 89/3. — Арк. 1–503.

⁴ Там само. — № 1221.

⁵ Там само. — № 1222. — Арк. 1 зв.

⁶ Новицький О.П. Тарас Шевченко. — К.: «Рух», 1930. — 46 с.

⁷ ІР НБУВ. — Ф. 279. — № 211. — Арк. 1–2.

Популяризуючи творчість Кобзаря, О.П. Новицький постійно опікувався заповідником на могилі Т. Шевченка. 2 лютого 1930 р. за його ініціативою Всеукраїнський археологічний комітет, який очолював академік, підняв питання перед Укрнаукою та іншими відповідними органами про оголошення терену колишнього Родня, садиби М.Ф. Біляшівського, Мар'їної гори державним історико-культурним та археологічним заповідником, приєднавши їх до Шевченківського заповідника, що дало б можливість використати з максимальною користю існуючі помешкання та врятувати непересічні археологічні скарби¹. Органи державної влади підтримали ініціативу О.П. Новицького та його колег, і в серпні 1930 р. згаданий заповідник було утворено. Пізніше учений на основі акту обстеження заповідника від 2–3 вересня 1930 р.² обґрунтовував ідею передачі його у відання Народного комісаріату освіти (НКО) і ВУАН³. Взяв участь О. Новицький і в формуванні нової експозиції музею біля могили Т. Шевченка, яку створювала київська філія Шевченківського комітету. Її загальний план виконав В. Кричевський, а експонати надали, крім О. Новицького, ще С. Таранушенко, С. Єфремов, О. Дорошкевич, П. Филипович, Ф. Кричевський, наукові та архівні установи⁴. Малярській творчості Т. Шевченка було присвячено окрему кімнату. На жаль, через брак штатних співробітників не вдалося розгорнути О.П. Новицькому роботу створеної ним Комісії вивчення шевченківської малярської творчості в Київській філії Інституту Т.Г. Шевченка⁵.

Унікальні пам'ятки особистої шевченківської колекції Олексі Новицького вже після його смерті передала науковим установам його донька, відомий мистецтвознавець Марія Новицька. Так, акт від 30 січня 1936 р. засвідчив передачу художньому відділу Державного музею українського народного мистецтва шести офор-тів Т.Г. Шевченка: «Судна рада», «Дари в Чигирині», «Старости»,

¹ Там само. — № 84. — Арк. 1–2.

² Там само. — Ф. X. — № 35063. — Арк. 1–7.

³ Там само. — Ф. 279. — № 84. — Арк. 1–2.

⁴ *Тархан-Береза З.П.* Святиня. Науково-документальний літопис Тарасової гори. — К.: Родовід, 1998. — С. 339.

⁵ Звіт про науково-дослідну роботу Київської філії Інституту Т. Шевченка за 1929/30 р. — К.: Б/в, 1931. — С. 29.

«Видубицький монастир», «Казка» та «У Києві»¹. Дещо пізніше, 6 березня 1939 року, М.О. Новицька надала відділу рукописів Інституту української літератури ім. Т.Г. Шевченка гравюру Кобзаря 1858 р. з ескізу Мурільйо «Свята сім'я» з автографом А.О. Лазаревській та фотокопію автопортрета 1858 року з автографом автора К.А. Шрейдерсу².

Таким чином можна зробити висновок, що академік ВУАН Олекса Новицький займав помітне місце у київському шевченкознавстві, зокрема мистецтвознавстві. Особливе значення праця О.П. Новицького мала у дослідженні художньої спадщини Тараса Шевченка — синтетична праця над виданням репресованого більшовицькою владою академічного тому про мистецьку спадщину Кобзаря. Непересічне значення для української культури мала також і колекціонерська та популяризаторська шевченкознавча праця Олекси Новицького.

Бонь А.

АКАДЕМИК ОЛЕКСА НОВИЦКИЙ В КИЕВСКОМ ШЕВЧЕНКОВЕДЕНИИ 1920—1930 годов

В статье исследуется шевченковедческая научная и популяризаторская деятельность академика Всеукраинской академии наук Олексы Петровича Новицкого. Определено главный вклад учёного в исследование художественного наследия Кобзаря.

Ключевые слова: А.П. Новицкий, Т.Г. Шевченко, шевченковедение, художественное творчество, художественное наследие.

Вон О.-

ACADEMICIAN OLEKSA NOVYTSKYI IN KYIV SHEVCHENKO STUDIES OF 1920—1930s

The article explores Shevchenko studies and promotional activities of Oleksa Novytskyi, the academician of Ukrainian Academy of Sciences.

¹ Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. — Ф. 1164, оп. 1, спр. 307. — Арк. 1.

² Там само. — Арк. 2.

It distinguishes the main scholar's contribution into the research of artistic heritage of Kobzar.

Key words: *O. Novytskyi, T. Shevchenko, Shevchenko studies, artistic creation, artistic heritage.*

УДК 821.161.2.09

Кіраль Сидір,

професор Національного університету біоресурсів і природокористування України, академік Академії вищої освіти України, доктор філологічних наук, професор

Лисенко Наталя

ТАРАС ШЕВЧЕНКО У ЖИТТІ ТА ТВОРЧІЙ ДОЛІ ШІСТДЕСЯТНИКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СПОГАДІВ ІРИНИ ЖИЛЕНКО "НОМО FERIENS")

У статті проаналізовано спогади "Номо feriens" Ірини Жиленко, відомої української письменниці, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, в аспекті впливу творчості Т. Шевченка на формування духовного світу поетеси, на її становлення як людини та митця.

Ключові слова: *мемуаристика, документалістика, літературний процес, поезія, контекст.*

Драма екзистенційного вибору між чужим і своїм, між двома культурами в собі самому, коли одна із них тлумить іншу, супроводжувала, на жаль, багатьох українців. Згадаймо М. Тоголя, Є. Гребінку, М. Костомарова та ін., для яких Петербург був тим містом, у якому вони несли страшний тягар роздвоєння душі. Як слушно зауважує Оксана Забужко, в «горнілі цієї драми відбувалося становлення нашої національної інтелігенції», серед якої Т. Шевченко був «першим інтелігентом, ... що виразно усвідомлює репрезентативність своєї діяльності щодо окремої й самодостатньої національної спільноти»¹. Інша письменниця, Галина Тарасюк, небезпідставно

¹ *Забужко О. Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу / Оксана Забужко. — К. : Абрис, 1977. — С. 42.*